

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีชีวิตของเราทุกคนบนโลกนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น อันได้แก่ ระบบสังคมและวัฒนธรรมสำหรับเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมอยู่ตรงที่ว่าได้เกี่ยวข้องกับทุกสิ่งทุกอย่างบนพื้นผิวโลกที่มวลชีวิตอาศัยอยู่ ซึ่งเมื่อเราได้ศึกษาถึงความเป็นมาของสิ่งแวดล้อมของเรานบนโลกที่เราอาศัยอยู่ เราก็จะพบว่าบริเวณที่เราอาศัยอยู่นี้เคยอุดมสมบูรณ์ด้วยสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเกื้อหนุนให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ตลอดมา แต่ในปัจจุบันนี้กลับได้ปรากฏว่าความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้ลดน้อยลงจนน่าวิตก และทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเรา ก็ได้ตกอยู่ในสภาพของความเสื่อมโทรมจนเห็นชัด ซึ่งตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม ขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติก็คือ มนุษย์เราเอง สาเหตุประการสำคัญก็คือ การเพิ่มขึ้นของประชากรโลกซึ่งได้นำไปสู่ปัญหาการขยายตัวของเมืองและกิจการทางด้านอุตสาหกรรม ตลอดจนการคิดค้นนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้โดยขาดการศึกษาถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผลก็คือ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่เกิดใหม่ไม่ได้ เช่น แร่ธาตุ น้ำมัน และที่เกิดใหม่ได้ เช่น ต้นไม้ สัตว์ ก็เกิดไม่ทันกับการบริโภคของคนและโรงงานอุตสาหกรรม ร่อยหรอและขาดแคลนลงทุกที ขณะเดียวกันเมื่อทั้งคนและ โรงงานอุตสาหกรรมได้บริโภคทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้นนั้น ทำให้มีการปล่อยทิ้งของเสียออกมาสู่สิ่งแวดล้อม ผลก็คือทำให้น้ำเน่าเสีย อากาศเป็นพิษ และดินเสื่อม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2546 : 18) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมวลมนุษยและประเทศชาติ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่คอยค้ำจุนความเจริญทุกด้านของชีวิต เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าประเทศใดมีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์และประชาชนรู้จักวิธีการอนุรักษ์ ประเทศนั้นจะประกอบไปด้วยประชาชนที่มั่งคั่งสมบูรณ์มีความเป็นอยู่สุขสบายตรงกันข้ามกับประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและ ประชาชนไม่รู้จักวิธีการอนุรักษ์ปล่อยให้ทรัพยากรสูญเสียไปโดยเปล่า

ประโยชน์ในไม่ช้าประชาชนในประเทศนั้นต้องเผชิญกับสภาวะความตกต่ำทางเศรษฐกิจ มาตรการ
ครองชีพจะกระทบกระเทือน ความ วุ่นวายต่างๆก็จะตามมา(นิวัต เรื่องพานิช 2537 : 36)

ปัญหาด้านความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย
ปัจจุบันเข้าสู่ขั้นวิกฤตอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนไม่ว่าจะเป็นปัญหา ด้านมลพิษ ปัญหาด้านการหมด
ไปของทรัพยากร ธรรมชาติและที่สำคัญกว่าก็คือปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่
ของประชาชน โดยตรงไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อด้านสุขภาพจากการใช้สารเคมี ด้านการเกษตร ความ
เสื่อมโทรมของดินและน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญในฐานะแหล่งผลิตอาหารสำหรับโลก หรือแม้แต่
ทรัพยากรทางทะเลอันเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญ(เกษม จันทร์แก้ว 2530 : 5)

ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในวันนี้ ซึ่งเป็นความ
จำเป็นที่ทุกคนจะต้องช่วยกันรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ได้ต่อไป เพราะความเสื่อมโทรมของ
สิ่งแวดล้อมมีผลโดยตรงต่อชาติบ้านเมือง ประเทศจะไม่สามารถทำการพัฒนาสิ่งใดได้อีก หาก
ว่าไม่มีทรัพยากรเหลืออยู่อีก ดังนั้นรัฐจึงต้องดำเนินการจัดใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้ถูก
ต้องและรอบคอบไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาประเทศ โดยจะต้องคำนึงว่าทรัพยากรของชาติที่มี
อยู่จำกัดนั้นเปรียบเสมือนเป็นต้นทุนของชาติ เพราะฉะนั้นในการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
จึงควรคำนึงในแง่ที่ว่าเป็นการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้จ่าย ซึ่งจะต้องจัดให้เหมาะสมกับ
ต้นทุนเพื่อความอยู่รอดของชาติ และเพื่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมให้น้อยที่สุด(สวัสดิ์
สูงเนิน. 2543 : 54)

ปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับต่างประเทศ ได้
แก่การเตรียมและพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีความเจริญเติบโตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งใน
ด้านร่างกายและจิตใจและสังคม พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติให้มี
ความเจริญเติบโตและบรรลุดุติภาวะทางด้านศีลธรรม จริยธรรม และรู้จักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ด้วย

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์เกิดขึ้นเพราะความผูกพันในด้านความเป็นอยู่เป็นสำคัญ
โดยเฉพาะสถาบันสงฆ์ไทย มีบทบาทและความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทย นับตั้งแต่พระ
พุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่ดินแดนแหลมทองอันเป็นประเทศในราว พ.ศ. 303 (กรณิการ์ พรหมเสาร์.
2536 : 283) นอกจากนี้แล้ว เมื่อก้าวถึงในด้านคุณธรรม พระสงฆ์ย่อมมีหน้าที่ที่จะช่วยสังคมที่
กำลังมีปัญหาด้วยเมตตาธรรมของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์
ผู้อื่นดังพุทธดำรัสที่ตรัสส่งสาวกไปประกาศศาสนธรรมว่า (กรมการศาสนา.2521 : 37)

“ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”

เมื่อพิจารณาจากพุทธคำรัสนี้แล้ว ทำให้ทราบว่า พระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมทุกสัถตั้งแต่พุทธกาล สำหรับสังคมไทยนั้น วัตถุประสงค์กลางของชุมชน ซึ่งเป็นสถานที่แสดงวิวัฒนาการของชุมชนต่าง ๆ หรือเป็นสถานที่แสดงวิวัฒนาการของชุมชนต่าง ๆ หรือสถานที่แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมที่ปรากฏในรูปแบบศิลปประติกรรม ปฎิมา กรรมต่าง ๆ เช่น จิตรกรรมฝาผนังเรื่อง ไตรภูมิ การหล่อพระไตรปิฎกในยุคสมัยต่าง ๆ เป็นต้น เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยมีความผูกพันอยู่กับวัดอย่างแน่นแฟ้นและเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงการสร้างสังคมในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ราชการมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของพระสงฆ์ ซึ่งสามารถช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่วัดยังคงเป็นหน่วยงานด้านสวัสดิการทางสังคมที่ใหญ่ที่สุดในท้องถิ่น และพระสงฆ์คงมีบทบาทในฐานะเป็นผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ แต่มีบทบาทที่น่านับ จึงทำให้การจัดโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนหรือการรณรงค์ให้ประชาชนรู้จักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของทางการที่จะต้องมีการสงฆ์เข้าร่วมพัฒนาชุมชนและมีการปฏิบัติงานในด้านเหล่านี้อย่างจริงจังและแพร่หลาย เช่น งานพระธรรมทูตพระธรรมจาริก โครงการอบรมประชาชนประจำตำบล โครงการการอนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นต้น

ความสัมพันธ์ของพระกับสิ่งแวดล้อมมีมานาน เพราะพระได้อาศัยป่าเป็นที่ฝึกปฏิบัติธรรมป่าและสิ่งแวดล้อมจึงได้รับความคุ้มครองเพราะอาศัยบารมีและวัตรปฏิบัติของพระตามพระธรรมวินัยเป็นตัวอย่างสั่งสอนให้ประชาชนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของป่า น้ำและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพึ่งพากันของพระสงฆ์กับป่าและสิ่งแวดล้อมพบเห็นทั่วไปในสังคมไทย ที่ใดมีวัดจะมีพระสงฆ์พระสงฆ์ก็จะอบรมสั่งสอนญาติโยม ดังนั้น พระสงฆ์ ป่าสิ่งแวดล้อม และชุมชน จึงมีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน(สมบุญ สุธคดี 2546 : 3) ดังนั้น พระสงฆ์ถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตสังคมชนบทไทย บทบาทหนึ่งที่สำคัญที่ถือว่าไม่น้อยกว่าการเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ สั่งสอนศีลธรรม ปรัชญาหลักคำสั่งสอนให้มนุษย์รู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ ซึ่งสิ่งแวดล้อมให้ประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างมาก พระสงฆ์ซึ่งเป็นที่ศรัทธาของชาวบ้าน จึงมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนและรัฐ ในฐานะการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่กิจกรรมต่างๆที่วัดหรือพระสงฆ์ได้ดำเนินการอยู่นั้น ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากพระสงฆ์บางส่วนยังมีข้อจำกัดในด้านต่าง

เช่น ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บทบาทของพระสงฆ์เกี่ยวกับการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือมีข้อจำกัดบางประการที่เป็นตัวแปรสำคัญ

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะพระสงฆ์รูปหนึ่ง ได้เห็นวัตรปฏิบัติของเจ้าอาวาสหรือพระรูปอื่นที่ได้รับมอบหมายได้เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่โดยวิธีแนะนำ อบรมสั่งสอน บอกลกล่าวข่าวสารรวมถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฉะนั้น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังอันเป็นกุญแจนำไปสู่การพัฒนาของชาติในอนาคต พระสงฆ์ก็ถือเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญตัวหนึ่งในสังคมของชุมชน เพราะเป็นจุดรวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน เป็นคนคอยอบรมชี้แนะให้ตั้งอยู่ในคุณความดีตามหลักธรรมที่ตนเคารพนับถืออยู่ ถ้าพระสงฆ์คอยอบรม ชี้แนะ ส่งเสริมเสริมความรู้ด้านกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างสูงสุด

จากบทบาทดังกล่าว ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาบทบาทและปัญหาของพระสงฆ์ในการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนและ ข้อเสนอแนะจากการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะหาทางแก้ไขและหากลวิธีในการปฏิบัติให้เหมาะสมกับบทบาทที่ตนเองปฏิบัติตัวอยู่

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาปัญหาของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับบทบาทของเจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับปัญหาของเจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ตั้งสมมติฐานไว้ ดังนี้

1. ระดับบทบาทของพระสงฆ์ ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับน้อย
2. ระดับปัญหาของพระสงฆ์ ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับน้อย
3. เปรียบเทียบระดับบทบาทของเจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความแตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน
4. เปรียบเทียบระดับระดับปัญหาของเจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความแตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในขอบเขต ดังนี้

1. พื้นที่

วัดที่อยู่ในเขตปกครองอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 212 วัด (ข้อมูล : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2548)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากร ได้แก่ เจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 212 รูป โดยการสุ่มตัวอย่างมาศึกษา จำนวน 139 รูป ใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (อ้างใน อรุณี จันทร์ศิลา 2546 : 5-23)

3. ตัวแปร

ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปร ดังนี้ คือ

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 เจ้าอาวาส

3.1.2 พระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน

3.2 ตัวแปรตาม คือ บทบาทและปัญหา ได้แก่

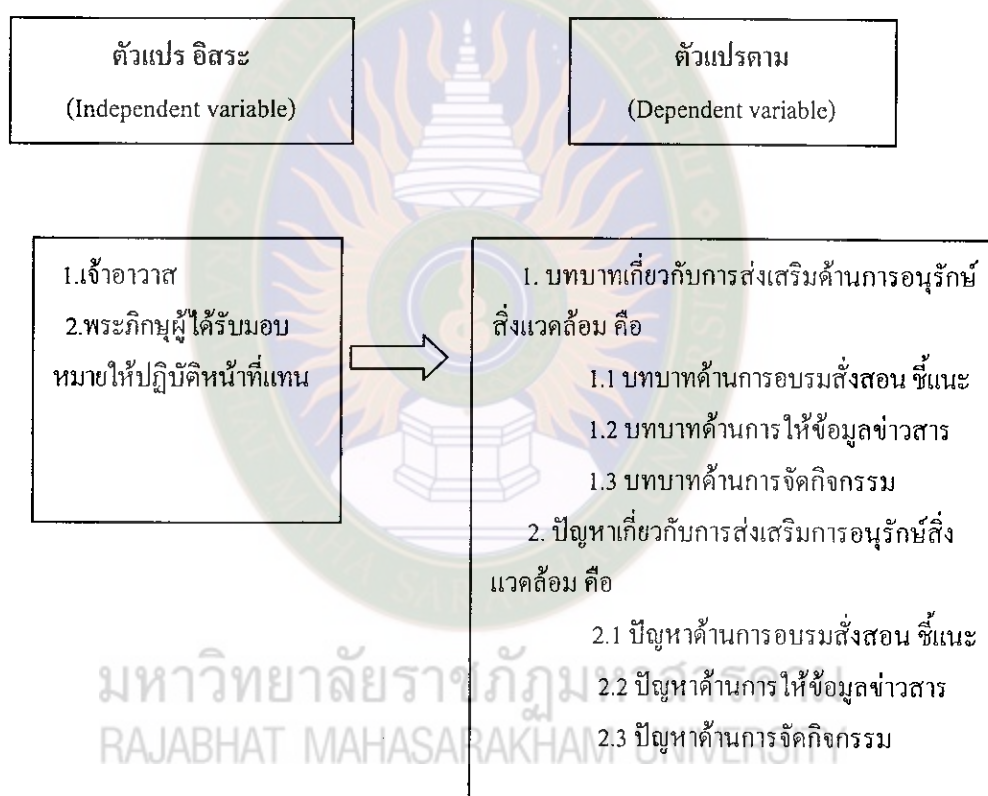
3.2.1 การอบรมสั่งสอน ชี้นำ

3.2.2 การให้ข้อมูลข่าวสาร

3.2.3 การจัดกิจกรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง(อ้างใน สมบุญ สุคติ : 2546: 6) ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ บทบาทและปัญหาของพระสงฆ์ ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย คือ

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ให้คำนิยาม ศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. พระสงฆ์ หมายถึง เจ้าอาวาสหรือรักษาการเจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทนที่อยู่ภายในเขต อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
2. เจ้าอาวาส หมายถึง พระภิกษุผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีที่กำหนดในกฎหมายตราสามศกหรือพระภิกษุผู้ที่เป็นรักษาการเจ้าอาวาสโดยมีอำนาจตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ปรุ่รงปรับแก้ไข พ.ศ. 2535 (กรมการศาสนา : 2535)
3. พระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ดูแลปฏิบัติแทนจากเจ้าอาวาสใน การส่งเสริม ดูแล รักษา ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. บทบาท หมายถึง การปฏิบัติจริงของพระสงฆ์ ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยวิธีการอบรมชี้แนะแก่ประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรม ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการวิจัยครั้งนี้ วัดโดยแบบสอบถามวัดบทบาทและปัญหาของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการอบรมชี้แนะแก่ประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านการส่งเสริมกิจกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
5. การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้ การป้องกัน และการบำรุงรักษาสิ่งที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวเราที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งทีมนุชย์สร้างขึ้นให้คงสภาพไว้ไม่ให้เกิดการทำลายเสียหายให้คงอยู่ในสภาพที่ดี และใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
6. สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเราเป็นทั้งสิ่งทีเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทีมนุชย์สร้างขึ้น ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำและขยะ
7. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ การป้องกันและ การบำรุงรักษาเพื่อให้สิ่งแวดล้อมดำรงอยู่ โดยใช้อย่างประหยัดหรือใช้แต่น้อยและให้เกิดประหยัดมากที่สุดตลอดจนเกิดผลเสียน้อยที่สุด

8. การส่งเสริม หมายถึง การให้ความรู้ โดยการอบรมชี้แนะให้ข่าวสาร จัดกิจกรรม เพิ่มทักษะในการปฏิบัติเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเห็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและร่วมกันแก้ปัญหา ตลอดจนร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

9. วัด หมายถึง วัดที่อยู่ในเขตปกครองอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2535 (กรมการศาสนา : 2535)

10. ปัญหาด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง ข้อขัดข้อง หรือความยุ่งยากที่ทำให้การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบทบาทด้านต่างๆของพระสงฆ์ไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับนำไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยพระสงฆ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY